

Rozkład materiału do serii „To nasz świat. Przyroda 4”

Zawiera łącznie 64 jednostki lekcyjne: 59 jednostek lekcyjnych stacjonarnych i 5 jednostek w terenie

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Treści nauczania w podręczniku	Treści nauczania w podstawie programowej. Wymagania szczegółowe. Uczeń:	Warunki i sposoby realizacji (procedury osiągnięcia celów)	Pomoce dydaktyczne i inne materiały
Co to jest przyroda?	1. Przyroda ożywiona i nieożywiona	<ul style="list-style-type: none"> – elementy przyrody nieożywionej – elementy przyrody ożywionej (organizmy) – czynności życiowe organizmów – obiekty utworzone przez człowieka 	<p>VI.1) rozpoznaje składniki przyrody ożywionej i nieożywionej w najbliższej okolicy szkoły</p> <p>VII.1) wskazuje w terenie składniki środowiska antropogenicznego w najbliższej okolicy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie w otoczeniu elementów przyrody ożywionej i nieożywionej – rozpoznawanie organizmów na podstawie ich czynności życiowych – poznanie 5 grup organizmów (królestw) – odróżnianie elementów przyrody od wytworów działań człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 6–8 – zeszyt ćwiczeń, s. 6–7 – karty pracy – okazy, zdjęcia, filmy z roślinami, zwierzętami, bakteriami, protistami i grzybami
Dział I. Sposoby poznawania przyrody					
1. Czy wiesz, jak się zachować na lekcjach przyrody?	2. Bezpieczeństwo podczas obserwacji i doświadczeń	<ul style="list-style-type: none"> – zasady bezpieczeństwa podczas zajęć w klasie i w terenie – niebezpieczne zjawiska przyrody, rośliny i zwierzęta – kontrakt „Zasady bezpieczeństwa na lekcjach przyrody” 	I.4) stosuje zasady bezpieczeństwa podczas obserwacji i doświadczeń przyrodniczych	<ul style="list-style-type: none"> – rozmowa o bezpieczeństwie podczas przeprowadzania doświadczeń w klasie i obserwacji w terenie – rozmowa o niebezpieczeństwach, które można napotkać na zewnątrz (burza, silny wiatr, trujące rośliny, zwierzęta przejawiające agresywne zachowania), i sposobach ich unikania 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 10–13 – zeszyt ćwiczeń, s. 8 – karty pracy – zdjęcia, filmy i animacje z przykładami niebezpiecznych roślin i zwierząt
2. Z jakich źródeł wiedzy o przyrodzie korzystasz?	3. Źródła wiedzy o przyrodzie	<ul style="list-style-type: none"> – rola zmysłów w poznawaniu przyrody – typy informacji dostarczane przez każdy ze zmysłów 	<p>I.3) podaje przykłady wykorzystania zmysłów do prowadzenia obserwacji przyrodniczych</p> <p>I.5) wymienia różne źródła wiedzy o przyrodzie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozmowa o tym, jakich informacji dostarcza każdy zmysł, podawanie przykładów – badacze przyrody: sprawdzanie, co się dzieje, gdy któryś ze zmysłów nie działa 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 14–16 – zeszyt ćwiczeń, s. 9 – karty pracy – aplikacje pozwalające rozpoznawać rośliny (np.

		– inne niż zmysły źródła wiedzy o przyrodzie	I.6) korzysta z różnych źródeł wiedzy o przyrodzie	– prezentacja podręcznika, multipodręcznika i ich możliwości – prezentacja przykładowych aplikacji, wiarygodnych stron internetowych – wyszukiwanie zleconych informacji, np. na temat wybranych roślin i zwierząt	Seek, PlantNet, Flora Incognita, PlantSnap, LeafSnap, Czyj to liść?) lub ptaki po wydawanych dźwiękach (np. BirdNET)
3. Jakie przyrządy służą do poznawania przyrody?	4. Przyrządy badaczy przyrody	– rodzaje przyrządów stosowanych podczas obserwacji, pomiaru, do dokumentowania obserwacji i orientowania się w terenie – zasady poprawnego korzystania z lupy	I.2) podaje nazwy przyrządów stosowanych w poznawaniu przyrody, określa ich przeznaczenie (lupa, kompas, taśma miernicza)	– rozmowa o możliwościach i przeznaczeniu poszczególnych przyrządów – badacze przyrody: obserwowanie obiektów za pomocą lupy zgodnie z instrukcją z podręcznika – wykonanie szkicu obiektu obserwowanego przez lupę – wykonanie dokumentacji – wykonywanie pomiarów obiektów za pomocą przyrządów (w klasie lub w terenie, np. na boisku) – tworzenie zdjęć, szkiców lub opisów obserwowanych obiektów	– podręcznik, multipodręcznik, s. 17–20 – zeszyt ćwiczeń, s. 10–11 – karty pracy – lupy (dla każdego ucznia lub jedna na parę) – inne przyrządy: kompasy, lupy, lornetki, aparaty fotograficzne – filmy edukacyjne
4. Jak możesz poznawać swoje otoczenie?	5. Sposoby poznawania przyrody – obserwacja i doświadczenie	– metody badawcze: obserwacja i doświadczenie – cechy obu metod: podobieństwa i różnice – sposób przeprowadzania obserwacji – etapy doświadczenia	I.1) opisuje sposoby poznawania przyrody, podaje różnice między doświadczeniem a obserwacją	– analiza planowania i przeprowadzania obserwacji – samodzielne zaplanowanie, przeprowadzenie i dokumentowanie obserwacji – karta obserwacji – analiza planowania, przeprowadzania i dokumentowania doświadczenia – samodzielne zaplanowanie, przeprowadzenie	– podręcznik, multipodręcznik, s. 21–24 – multipodręcznik – zeszyt ćwiczeń, s. 12–13 – karty pracy – karty obserwacji

				i udokumentowanie doświadczenia – jego etapy	
Podsumowanie działu I	6. Jestem już badaczem przyrody – podsumowanie wiadomości z działu I	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: I.1), I.2), I.3), I.4), I.5), I.6), VI.1), VII.1) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: I.5), II.7)		– oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się”	– podręcznik, multipod- ręcznik, s. 23–24 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia
	7. Sprawdzian z działu I			– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach
Dział II. Bezpieczeństwo w twoim otoczeniu					
1. Z czego jest zbudowany otaczający cię świat?	8. Substancje i ich właściwości	– substancje i ich właściwości (barwa, zapach, stan skupienia, wytrzymałość) – rodzaje substancji ze względu na wytrzymałość (plastyczne, kruche, sprężyste) – 3 stany skupienia substancji na przykładzie wody – zmiana właściwości substancji w zależności od warunków otoczenia, np. temperatury – znaczenie piktogramów ostrzegawczych	V.3) podaje przykłady przedmiotów wykonanych z substancji sprężystych, kruchych i plastycznych i uzasadnia ich zastosowanie w przedmiotach codziennego użytku	– porównanie właściwości różnych ciał stałych, np. plasteliny, gumki do ścierania, kredy, szkła – eksperyment z lodem i gorącą wodą prowadzący do powstania chmury: wlewamy do szklanki gorącą wodę, na spodku umieszczamy lód, a wówczas nad lodem pojawia się para) – omówienie stanów skupienia – badacze przyrody: określanie właściwości cukru, oleju i plasteliny – omówienie znaczenia piktogramów widocznych na etykietach przyniesionych produktów	– podręcznik, multipod- ręcznik, s. 28–31 – zeszyt ćwiczeń, s. 14–15 – karty pracy – filmy i animacje – plastelina, gumki do ścierania, drut miedziany, kreda, szkło (szklanki) – do doświadczenia cukier, olej i plastelina – gorąca woda, lód, talerzyki (spodki) – kilka produktów mających piktogramy ostrzegawcze na etykietach

2. Jakie niebezpieczeństwa możesz napotkać w swoim otoczeniu?	9. Niebezpieczeństwa w moim otoczeniu	<ul style="list-style-type: none"> – zagrożenia w domu (niebezpieczne substancje w środkach używanych w domu) – informacje na etykietach środków chemicznych używanych w domu – niebezpieczeństwa na zewnątrz – trujące rośliny, jadowite zwierzęta 	<p>V.4) interpretuje oznaczenia substancji szkodliwych dla zdrowia: drażniących, trujących, żrących i wybuchowych</p> <p>V.6) rozpoznaje rośliny trujące oraz zwierzęta jadowite i inne stanowiące zagrożenie dla życia i zdrowia</p> <p>V.9) odszukuje na opakowaniach oznaczenia substancji szkodliwych dla zdrowia: drażniących, trujących, żrących i wybuchowych i wyjaśnia ich znaczenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – burza mózgów: co niebezpiecznego można znaleźć w domu – podział substancji na żrące, łatwopalne, drażniące, toksyczne – praca w grupach: dopasowywanie zdjęć preparatów do piktogramów – wyświetlanie zdjęć roślin trujących, próba rozpoznania ich przez uczniów, wytłumaczenie zagrożeń, jakie stwarzają – wyświetlanie zdjęć zwierząt jadowitych żyjących w Polsce – praca w parach: przygotowanie przykładów innych zwierząt jadowitych żyjących na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 32–36 – zeszyt ćwiczeń, s. 16–17 – karty pracy – filmy i animacje – zdjęcia popularnych preparatów do użytku domowego i zdjęcia piktogramów – zdjęcia roślin i zwierząt
3. Jak postępować, gdy zdarzy się wypadek?	10. Postępowanie w razie wypadku	<ul style="list-style-type: none"> – opatrywanie uszkodzenia skóry – postępowanie w przypadku oparzenia – postępowanie po ugryzieniu lub ukąszeniu – użądlenia owadów – kontakt z roślinami trującymi 	<p>V.5) podaje zasady zachowania się i udzielania pierwszej pomocy w wypadku ugryzienia, użądlenia oraz spożycia lub kontaktu z roślinami trującymi</p> <p>V.7) prezentuje podstawowe zasady opatrywania uszkodzeń skóry</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prezentacja apteczki i jej roli – omówienie roli materiałów opatrunkowych – praca w parach: ćwiczenia w bandażowaniu np. ręki – omówienie sytuacji, w których może dojść do oparzenia, oraz właściwego postępowania w razie oparzenia – dyskusja o tym, czym różni się pogryzienie od ukąszenia – omówienie zasad postępowania przy pogryzieniu i ukąszeniu – omówienie zasad postępowania przy użądleniu i kontakcie z roślinami trującymi 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 37–41 – zeszyt ćwiczeń, s. 18–19 – karty pracy – filmy i animacje – apteczka, bandaże

4. Jak wypoczywać bezpiecznie?	11. Bezpieczny wypoczynek	<ul style="list-style-type: none"> – aktywny i bierny wypoczynek – zasady bezpieczeństwa aktywnego wypoczynku – bezpieczny wypoczynek zimą – bezpieczny wypoczynek latem – zasady bezpieczeństwa nad wodą 	V.1) proponuje rodzaje wypoczynku i określa zasady bezpieczeństwa z nimi związane	<ul style="list-style-type: none"> – burza mózgów: jak lubię spędzać wolny czas – porównanie odpoczynku aktywnego i biernego na podstawie burzy mózgów – praca w 4 grupach: przygotowanie zasad bezpieczeństwa podczas wypoczynku aktywnego, zimowego, letniego i nad wodą – prezentacja zasad/pomysłów na forum klasy – dyskusja podsumowująca 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 42–45 – zeszyt ćwiczeń, s. 20–21 – karty pracy
Podsumowanie działu II	12. Już wiem, jak być bezpiecznym – podsumowanie wiadomości z działu II	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: V.1), V.3), V.4), V.5, V.6), V.7), V.9) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: II.5), III.3)		<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się” 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 46–48 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia
	13. Sprawdzian z działu II			– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach
Dział III. Twoje ciało – budowa i działanie					
1. Czy twoje ciało przypomina dom?	14. Jakie układy narządów budują Twoje ciało?	<ul style="list-style-type: none"> – budowa organizmu – poziomy budowy organizmu – układy narządów w ciele człowieka 	<p>IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje</p> <p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozmowa o tym, jak jest zbudowany dom – porównanie cegieł do komórek, kabli elektrycznych do nerwów w naszym organizmie itp. – zaprezentowanie plansz z układami narządów i omówienie każdego z nich 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 50–54 – zeszyt ćwiczeń, s. 22–23 – karty pracy – plansze z układami narządów w organizmie człowieka

			zmysłów IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie		– filmy i animacje
2. Co nadaje ci kształt i chroni twoje ciało?	15. Rola i budowa szkieletu	<ul style="list-style-type: none"> – rola szkieletu – rodzaje kości – stawy – urazy kończyn – higiena układu ruchu – opatrywanie złamania 	<p>IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje</p> <p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów</p> <p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nauczyciel pokazuje uczniom szkielet i rozmawia z nimi na jego temat – uczniowie w grupach ustalają funkcje szkieletu i zapisują je w zeszytcie – uczniowie na ilustracjach szkieletów podpisują kości – uczniowie zastanawiają się, w jaki sposób kości mogą się poruszać i czy w ogóle mogą – nauczyciel pokazuje model stawu (np. kolanowego) i o nim opowiada 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 55–58 – zeszyt ćwiczeń, s. 24–25 – karty pracy – model – szkielet człowieka – ilustracje szkieletów (jeden dla ucznia lub na parę) – modele stawów – filmy i animacje
3. Co porusza twoim ciałem?	16. Dlaczego możesz się poruszać	<ul style="list-style-type: none"> – rola mięśni – praca mięśni – higiena układu mięśniowego 	<p>IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje</p> <p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów</p> <p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozmowa nawiązująca do budowy szkieletu i tego czy kości mogą się same poruszać – omówienie, czym są mięśnie i do czego służą – film o pracy mięśni – praca w parach: rozważania, dlaczego należy się rozciągać po ćwiczeniach 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 59–61 – zeszyt ćwiczeń, s. 26–27 – karty pracy – atlasy anatomiczne – zdjęcia układu mięśniowego – filmy i animacje
4. Dlaczego musisz się dużo ruszać i uważać na to, co jesz?	17. Jem zdrowo i kolorowo!	<ul style="list-style-type: none"> – składniki pokarmowe – składniki mineralne i witaminy – zasady zdrowego odżywiania się – zalety sportu 	<p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie.</p> <p>V.10) opisuje zasady zdrowego stylu życia (w tym zdrowego odżywiania się)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – burza mózgów: co lubię jeść – uczniowie dzielą potrawy na zdrowe i niezdrowe – uczniowie tworzą „zdrowy talerz” – praca w grupach: łączenie ilustracji produktów i karteczek 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 62–65 – zeszyt ćwiczeń, s. 28–29 – karty pracy – narzędzie mentimeter do tworzenia chmury słownej

				z wybranymi składnikami (białka, tłuszcze itp.) – praca w grupach: przygotowanie propozycji form aktywnego spędzania czasu i codziennych ćwiczeń	– papierowe talerze, rysunki produktów spożywczych lub gazetki z marketów – karteczki z napisami: witaminy, wapń, cukry, białka, tłuszcze
5. Co się dzieje z jedzeniem, które zjadasz?	18. Na tropie kanapki ze śniadania	– działanie układu pokarmowego – budowa układu pokarmowego – higiena układu pokarmowego	IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów	– badacze przyrody: uczniowie z dostępnych materiałów (np. przyniesionych przez siebie) układają w klasie układ pokarmowy, zastanawiają się, co po kolei dzieje się z kanapką ze śniadania – nauczyciel omawia budowę układu pokarmowego, uczniowie opisują budowę na swoich kartach – praca w grupach: zebranie propozycji dbania o układ pokarmowy	– podręcznik, multipodręcznik, s. 66–70 – zeszyt ćwiczeń, s. 30–31 – karty pracy – materiały do przygotowania układu pokarmowego – plansza z układem pokarmowym – karty z wydrukowanym układem pokarmowym
6. Dlaczego musisz oddychać?	19. Czy bez oddechu da się żyć?	– funkcje oddychania – wymiana gazowa – budowa układu oddechowego – higiena układu oddechowego	IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie	– rozmowa o tym, czy bez oddechu da się żyć oraz jak oddychają różne zwierzęta, np. kot, pies, ryby czy żaby – wyjaśnienie różnic między oddychaniem a wymianą gazową – prezentacja plansz z układem oddechowym – podpisywanie elementów układu na kartach – praca w grupach: opracowanie zasad dbałości o układ oddechowy	– podręcznik, multipodręcznik, s. 71–75 – zeszyt ćwiczeń, s. 32–33 – karty pracy – plansza z układem oddechowym lub atlas anatomiczny – karty z wydrukowanym układem oddechowym – film o oddychaniu
7. Dlaczego płynie w tobie krew?	20. Co krąży w twoim ciele?	– funkcje krwi – skład krwi	IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny,	– prezentacja stetoskopu i/lub ciśnieniomierza – rozmowa o tym,	– podręcznik, multipodręcznik, s. 71–75

		<ul style="list-style-type: none"> – budowa układu krwionośnego – higiena układu krwionośnego 	<p>oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje</p> <p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów</p> <p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p>	<p>do czego służą oraz z czym (z jakim układem) się uczniom kojarzą</p> <ul style="list-style-type: none"> – wypowiedzi uczniów na temat tego, co się dzieje, gdy się skaleczą – omówienie składu i funkcji krwi – prezentacja modelu serca, omówienie, do czego służy – korzystanie ze stetoskopu i/lub ciśnieniomierza – słuchanie bicia serca, mierzenie ciśnienia – dyskusja na temat higieny układu krwionośnego 	<ul style="list-style-type: none"> – zeszyt ćwiczeń, s. 32–33 – karty pracy – stetoskop lub ciśnieniomierz – model serca – plansza z układem krwionośnym – karta z wydrukowanym układem krwionośnym
Podsumowanie działu III	21. Już wiem jak działa moje ciało – podsumowanie wiadomości z działu III	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: IV.1), IV.2), IV.6), V.10) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: II.4), II.5), III.4)	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się” 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 80–82 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia 	
	22. Sprawdzian z działu III		– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach	
Dział IV. Twoje ciało – jak się zmienia i kontaktuje ze światem					
1. Jak różne części ciała porozumiewają się ze sobą?	23. Komunikacja między różnymi narządami	<ul style="list-style-type: none"> – układ nerwowy budowa i funkcje – substancje psychoaktywne, uzależnienia – higiena układu nerwowego 	<p>IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje</p> <p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie zadań mózgu – omówienie zadań rdzenia kręgowego i nerwów – wskazanie na planszy mózgu, rdzenia i nerwów – omówienie wpływu środków psychoaktywnych na układ nerwowy 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 84–87 – zeszyt ćwiczeń, s. 36 – karty pracy – plansze z układem nerwowym – model mózgu

			<p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p> <p>V.8) wyjaśnia, co to są uzależnienia, podaje ich przykłady i opisuje konsekwencje; uzasadnia, dlaczego nie należy przyjmować używek i środków energetyzujących oraz zbyt długo korzystać z telefonów komórkowych</p>		<p>– karty z wydrukowanym układem nerwowym</p> <p>– film na portalu YouTube: „Krótki film o uzależnieniu”</p>
2. W jaki sposób widzisz, słyszysz i czujesz?	24. Jak to się dzieje, że odbierasz informacje z otoczenia	<p>– rola narządów zmysłów</p> <p>– budowa ucha</p> <p>– budowa oka</p> <p>– smak i węch</p> <p>– zmysł dotyku</p> <p>– higiena oka i ucha</p>	<p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów</p> <p>IV.4) wymienia podstawowe zasady ochrony zmysłów wzroku i słuchu</p> <p>IV.5) bada współdziałanie zmysłu smaku i węchu</p> <p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p>	<p>– omówienie budowy i roli ucha</p> <p>– wskazanie części ucha na modelu lub planszy dydaktycznej</p> <p>– omówienie budowy i roli oka</p> <p>– wskazanie części oka na modelu lub planszy dydaktycznej</p> <p>– praca w grupach – zasady dbania o wzrok i słuch</p> <p>– omówienie współpracy zmysłów smaku i węchu</p> <p>– wskazanie na planszy kubków smakowych na języku i komórek węchowych w nosie</p> <p>– badacze przyrody: przeprowadzenie doświadczenia ze smakiem i węchem</p> <p>– omówienie, co możemy rozpoznawać za pomocą dotyku</p> <p>– praca w parach: sprawdzanie ilości receptorów na skórze dłoni i pleców poprzez dotykanie dłoni i pleców ołówkiem</p> <p>– zapoznanie z alfabetem Braille'a</p>	<p>– podręcznik, multipodręcznik, s. 88–91</p> <p>– zeszyt ćwiczeń, s. 37–38</p> <p>– karty pracy</p> <p>– modele ucha i oka</p> <p>– plansze dydaktyczne – oko, ucho, smak i węch</p> <p>– owoce i warzywa w formie papki, przepaski na oczy, klamerki</p>

3. Dlaczego kobiety różnią się od mężczyzn?	25. Budowa układów rozrodczych człowieka	<ul style="list-style-type: none"> – rola układu rozrodczego – budowa układu rozrodczego męskiego – budowa układu rozrodczego żeńskiego – komórki rozrodcze – zapłodnienie i ciąża – higiena układu rozrodczego 	<p>IV.1) wymienia układy budujące organizm człowieka: układ kostny, oddechowy, pokarmowy, krwionośny, rozrodczy, nerwowy i podaje ich podstawowe funkcje</p> <p>IV.2) wskazuje na planszy, modelu i własnym ciele układy budujące organizm człowieka oraz narządy zmysłów</p> <p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie roli układu rozrodczego – omówienie różnic pomiędzy męskim a żeńskim układem rozrodczym – wskazanie na planszy lub modelach budowy układów rozrodczych męskiego i żeńskiego – wyjaśnienie pojęcia zapłodnienie – omówienie etapów ciąży, pokazanie filmy (YouTube) – burza mózgów i stworzenie mapy myśli – higiena układu rozrodczego 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 92–95 – zeszyt ćwiczeń, s. 39 – karty pracy – modele anatomiczne narządów rozrodczych lub plansze dydaktyczne – film na portalu YouTube: „Zobacz 9 miesięcy ciąży w zaledwie 4 minuty”
4. Jak zmienia się twoje ciało w ciągu życia?	26. Etapy rozwoju człowieka. Dojrzewanie	<ul style="list-style-type: none"> – etapy rozwoju człowieka – dojrzewanie płciowe – cechy fizyczne kobiet i mężczyzn – higiena podczas okresu dojrzewania 	<p>IV.3) opisuje zmiany zachodzące w organizmach podczas dojrzewania płciowego</p> <p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie początkowych etapów życia dziecka – burza mózgów: czym jest dorastanie – omówienie zmian zewnętrznych i wewnętrznych w ciele nastolatka – wahania nastrojów a wpływ hormonów – praca w grupach: tworzenie mapy myśli z radami na czas dojrzewania – omówienie pozostałych etapów życia dorosłości i starości 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 96–99 – zeszyt ćwiczeń, s. 40–41 – karty pracy – zdjęcia osób w różnym wieku od niemowlęctwa do starości
5. Czym jest zdrowie i jak je zachować?	27. Warto dbać o zdrowie	<ul style="list-style-type: none"> – definicja zdrowia – czynniki chorobotwórcze – drogi zarażenia chorobami – elementy zdrowego stylu życia 	<p>IV.6) opisuje podstawowe zasady dbałości o ciało i otoczenie</p> <p>V.2) opisuje drogi wnikania czynników chorobotwórczych do organizmu człowieka, opisuje sposoby zapobiegania chorobom</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie mechanizmów obronnych organizmu – omówienie mechanizmu krzepnięcia krwi – prezentacja zdjęć z ranami i złamaniami 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 100–103 – zeszyt ćwiczeń, s. 42–43 – karty pracy – zdjęcia skaleczeń, złamań itp.

			V.10) opisuje zasady zdrowego stylu życia (w tym zdrowego odżywiania się)	<ul style="list-style-type: none"> – prezentacja planszy z bakteriami, wirusami i pasożytami – omówienie wnikania czynników zakaźnych do organizmu – prezentacja piramidy zdrowego trybu życia – praca w parach: jak wygląda mój zdrowy styl życia – burza mózgów: na co można się zaszcześcić 	<ul style="list-style-type: none"> – zdjęcia/plansze z bakteriami, wirusami i pasożytami – piramida zdrowego trybu życia
Podsumowanie działu IV	28. Już wiem, jak się zmienia moje ciało – podsumowanie wiadomości z działu IV	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: IV.1), IV.2), IV.3) IV.5), IV.6), V.2), V.8), V.10) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: II.3), II.4), II.5), III.4)		<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się” 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 104–106 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia
	29. Sprawdzian z działu IV			– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach
Dział V. Orientacja w terenie					
1. Czym jest widnokrąg i do czego służy kompas?	30. Wyznaczanie kierunków świata	<ul style="list-style-type: none"> – widnokrąg – wyznaczanie kierunków świata – kompas 	<p>II.1) opisuje przebieg linii widnokręgu, wymienia nazwy kierunków głównych</p> <p>II.2) wyznacza kierunki główne za pomocą kompasu oraz kierunek północny za pomocą gnomonu i wskazuje je w terenie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnienie, czym jest widnokrąg – prezentacja zdjęć widnokręgu – omówienie sposobów wyznaczania kierunków świata – omówienie zasady działania kompasu – praca w parach: używanie kompasów, wyznaczanie kierunków świata w klasie 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 108–111 – zeszyt ćwiczeń, s. 44–45 – karty pracy – kompasy – róże wiatrów – zdjęcia widnokręgu

2. Dlaczego położenie Słońca nad widnokretem się zmienia?	31. Położenie Słońca nad widnokretem	<ul style="list-style-type: none"> – ruch wirowy Ziemi – górowanie Słońca – położenie Słońca nad widnokretem – kierunki świata wyznaczone przez cień – długość cienia 	<p>II.9) wyjaśnia zależność między wysokością Słońca a długością i kierunkiem cienia</p> <p>II.10) opisuje zmiany w położeniu Słońca nad widnokretem w ciągu doby i w ciągu roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie i wyjaśnienie, czym jest ruch wirowy Ziemi – pokazanie na modelu ruchu Ziemi względem Słońca – burza mózgów: czym jest górowanie Słońca – wyznaczanie kierunków świata przez cień i Słońce – praca w parach: mierzenie długości cienia 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 112–115 – zeszyt ćwiczeń, s. 46–47 – karty pracy – modele Ziemi i Słońca – taśmy miernicze
3. Jak się zmienia długość dnia w ciągu roku?	32. Długość dnia i nocy w różnych porach roku	<ul style="list-style-type: none"> – pozorna wędrówka Słońca w różnych porach roku – długość dnia w różnych porach roku – poruszanie się po drodze o zmroku 	<p>II.10) opisuje zmiany w położeniu Słońca nad widnokretem w ciągu doby i w ciągu roku</p> <p>II.11) wskazuje w terenie oraz na schemacie (lub horyzontarium) miejsca wschodu, zachodu i górowania Słońca w ciągu dnia i w różnych porach roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – grafika lub animacja z pozorną wędrówką Słońca – omówienie – praca w grupach: spisanie zasad bezpieczeństwa podczas poruszania się w ciemności – omówienie zasad przez każdą z grup – mapa myśli na tablicy 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 116–118 – zeszyt ćwiczeń, s. 48 – karty pracy – grafika lub animacja z pozorną wędrówką Słońca
4. Czym są plan i mapa?	33. Szkic, plan i mapa	<ul style="list-style-type: none"> – szkic terenu – plan i cechy planu – mapa i cechy mapy – skala i poziomice na mapie – legenda 	<p>II.3) podaje różnice między planem a mapą</p> <p>II.4) rysuje plan różnych przedmiotów</p> <p>II.5) wykonuje i opisuje szkic okolicy szkoły</p> <p>II.6) odczytuje informacje z planu i mapy, posługując się legendą</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prezentacja map, planów i szkiców – omówienie różnic między nimi – wykonanie z plasteliny ukształtowania terenu za pomocą poziomicy w różnych kolorach – badacze przyrody: rysowanie planu szkolnej ławki 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 119–122 – zeszyt ćwiczeń, s. 49–50 – karty pracy – mapy, plany, szkice – plastelina w różnych kolorach (zielony, żółty, pomarańczowy, czerwony) – taśmy miernicze
5. Jak zaplanować wycieczkę?	34. Uczymy się planować wycieczkę	<ul style="list-style-type: none"> – etapy planowania wycieczki – planowanie wycieczki z mapą – legenda 	<p>II.6) odczytuje informacje z planu i mapy, posługując się legendą</p> <p>II.7) wskazuje na planie i mapie miejsce obserwacji i obiektów najbliższym otoczeniu szkoły</p>	<ul style="list-style-type: none"> – praca w grupach: planowanie wycieczki – prezentacja pomysłów – uszeregowanie kolejności etapów planowania wycieczki 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 125–127 – zeszyt ćwiczeń, s. 51–52 – karty pracy – plany, mapy

		<ul style="list-style-type: none"> – planowanie zwiedzania – planowanie wędrowki – orientowanie mapy – zasady wycieczki 	II.8) korzysta z planu i mapy wielkoskalowej podczas planowania wycieczki	<ul style="list-style-type: none"> – badacze przyrody: planowanie zwiedzania – praca z planem – badacze przyrody: planowanie wędrowki – praca z mapą – omówienie zasad orientowania planu lub mapy – ustalenie zasad wycieczki 	– kompasy
Podsumowanie działu V	35. Już umiem orientować się w terenie – podsumowanie wiadomości z działu V	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: II.1), II.2), II.3), II.4), II.5), II.6), II.8), II.9), II.10), II.11) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: I.1), I.3), II.3), III.1), III.3)		<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się” 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 128–130 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia
	36. Sprawdzian z działu V			– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach
Dział VI. Opisywanie pogody					
1. Dlaczego temperatura powietrza się zmienia?	37. Zmiany temperatury powietrza	<ul style="list-style-type: none"> – pogoda – temperatura powietrza – termometr – wpływ wiatru na temperaturę – pomiary temperatury – działanie termometru 	<p>III.1) wymienia składniki pogody i podaje nazwy przyrządów służących do ich pomiaru (temperatura powietrza, zachmurzenie, opady i osady atmosferyczne, ciśnienie atmosferyczne, kierunek wiatru)</p> <p>III.2) odczytuje wartości pomiaru składników pogody, stosując właściwe jednostki</p> <p>III.5) podaje przykłady zastosowania termometru w różnych sytuacjach życia codziennego</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie składników pogody – wyjaśnienie pojęcia pogoda – wyjaśnienie, co wpływa na odczuwanie pogody – omówienie zasady działania termometru – badacze przyrody: badanie działania termometru po zetknięciu z ciepłą i zimną wodą – omówienie zasad bezpieczeństwa podczas upałów i silnych mrozów 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 132–135 – zeszyt ćwiczeń, s. 53–54 – karty pracy – różne rodzaje termometrów – miski, słomki, szklane butelki, plastelina i barwnik spożywczy do zrobienia termometru

2. Dlaczego pada deszcz?	38. Opady i osady atmosferyczne	<ul style="list-style-type: none"> – chmury – powstawanie deszczu – zasada działania deszczomierza – deszcze nawałne – inne opady atmosferyczne – osady atmosferyczne 	<p>III.1) wymienia składniki pogody i podaje nazwy przyrządów służących do ich pomiaru (temperatura powietrza, zachmurzenie, opady i osady atmosferyczne, ciśnienie atmosferyczne, kierunek wiatru)</p> <p>III.4) podaje przykłady opadów i osadów atmosferycznych oraz wskazuje ich stan skupienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – burza mózgów: skąd się biorą chmury – zapisanie definicji chmur na tablicy – omówienie, jak powstaje deszcz (można przypomnieć eksperyment z lodem i gorącą wodą prowadzący do powstania chmury, przeprowadzony podczas lekcji nr 8) – omówienie budowy i funkcji deszczomierza – omówienie innych opadów atmosferycznych – śnieg, grad – wyjaśnienie, czym są osady atmosferyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 136–139 – zeszyt ćwiczeń, s. 55–56 – karty pracy – zdjęcia opadów i osadów atmosferycznych – lód, spodki, szklanki, gorąca woda
3. Wiatr – sprzymierzeniec czy niszczyciel?	39. Wiatr i ciśnienie atmosferyczne	<ul style="list-style-type: none"> – powstawanie wiatru – barometr i ciśnienie atmosferyczne – zagrożenia związane z wiatrem – wykorzystanie wiatru – określanie kierunku wiatru 	<p>III.1) wymienia składniki pogody i podaje nazwy przyrządów służących do ich pomiaru (temperatura powietrza, zachmurzenie, opady i osady atmosferyczne, ciśnienie atmosferyczne, kierunek wiatru)</p> <p>III.7) opisuje zasady bezpiecznego zachowania się podczas występowania niebezpiecznych zjawisk pogodowych (burzy, huraganu, zamieci śnieżnej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie, czym jest wiatr – wyjaśnienie funkcji barometru – praca w grupach: spisanie korzyści, które przynosi nam wiatr – wypisanie pomysłów w formie mapy mentalnej – omówienie zasad bezpieczeństwa podczas silnych wiatrów – wyjaśnienie, jak możemy określić kierunek wiatru i do czego jest to potrzebne (np. w lotnictwie czy żeglarstwie) 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 140–143 – zeszyt ćwiczeń, s. 57–58 – karty pracy – barometry, wiatraczki, modele żaglówek – zdjęcia barometru, rękawa lotniczego, wiatrowskazu
4. Jak obserwować pogodę?	40. Składniki pogody	<ul style="list-style-type: none"> – składniki pogody – zjawiska atmosferyczne 	<p>III.2) odczytuje wartości pomiaru składników pogody, stosując właściwe jednostki</p> <p>III.3) prowadzi obserwacje składników pogody, zapisuje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie niemierzalnych składników pogody – przykłady osadów atmosferycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 144–148 – zeszyt ćwiczeń, s. 59–60 – karty pracy

		<ul style="list-style-type: none"> – stacja meteorologiczna – zmiany pogody – obserwowanie pogody 	<p>i analizuje ich wyniki oraz dostrzega zależności</p> <p>III.6) nazywa zjawiska pogodowe: burza, tęcza, deszcze nawalne, huragan, zawieja śnieżna i opisuje ich następstwa</p> <p>III.8) opisuje i porównuje cechy pogody w różnych porach roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie zależności między składnikami pogody, np. deszczem, słońcem i tęczą – wyjaśnienie, czym jest stacja meteorologiczna, i omówienie elementów klatki meteorologicznej – wyjaśnienie, od czego zależy pogoda w różnych porach roku – burza mózgów: po co obserwujemy pogodę – badacze przyrody: praca mapą pogody 	<ul style="list-style-type: none"> – zdjęcia zjawisk atmosferycznych – zdjęcie stacji meteorologicznej i przyrządów w niej się znajdujących – symbole prognozy pogody
Podsumowanie działu VI	41. Już umiem opisywać pogodę – podsumowanie wiadomości z działu VI	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: III.1), III.2), III.3), III.4), III.5), III.6), III.7), III.8) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: I.1), II.1), II.2), III.1)		<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się” 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 149–150 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia
	42. Sprawdzian z działu VI			– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach
Dział VII. Twoje otoczenie przyrodnicze					
1. Jakie wody występują w Polsce?	43. Rodzaje wód w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaje wód w Polsce – wody stojące – wody płynące – warunki życia w wodzie 	<p>VI.5) rozróżnia wody stojące i płynące, podaje ich nazwy oraz wskazuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne</p> <p>VI.12) określa warunki życia w wodzie (nasłonecznienie, zawartość tlenu, opór wody) i wskazuje przystosowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – burza mózgów: po co nam woda? – praca w parach: jakie znasz rodzaje wód – omówienie rodzajów wód powierzchniowych – quizziz lub kahoot: wody w Polsce – omówienie przystosowań organizmów do życia w wodzie na 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 152–155 – zeszyt ćwiczeń, s. 61–62 – karty pracy – zdjęcia różnych rodzajów zbiorników wodnych i wód powierzchniowych – zdjęcia przykładowych organizmów wodnych

			organizmów (np. ryby) do środowiska życia VI.13) rozpoznaje i nazywa organizmy żyjące w wodzie	przykładzie chełbi, morświna, krewetki i wywółcznika	– przygotowany wcześniej quizziz lub kahoot
2. Jakie znasz organizmy wodne?	44. Organizmy wodne	– organizmy wodne – przystosowanie do warunków życia w wodzie – przykłady organizmów wodnych	VI.12) określa warunki życia w wodzie (nasłonecznienie, zawartość tlenu, opór wody) i wskazuje przystosowania organizmów (np. ryby) do środowiska życia V.13) rozpoznaje i nazywa organizmy żyjące w wodzie	– burza mózgów: co żyje w wodzie – wypisanie pomysłów na tablicy – omówienie przystosowania organizmów do życia w wodzie na przykładzie ryby – pokazanie na zdjęciach lub planszach roślin wodnych, protistów, zwierząt wodnych – plansza z przekrojem zbiornika wodnego, wskazanie, gdzie żyją poszczególne organizmy	– podręcznik, multipodręcznik, s. 156–160 – zeszyt ćwiczeń, s. 63 – karty pracy – plansze lub zdjęcia: budowa ciała ryby, organizmy wodne, zbiornik wodny
3. Czy znasz organizmy żyjące w otoczeniu szkoły?	45. Rośliny i zwierzęta w sąsiedztwie mojej szkoły	– organizmy w otoczeniu szkoły – warunki życia na lądzie – przykłady organizmów lądowych	VI.6) wymienia i opisuje czynniki warunkujące życie na lądzie oraz przystosowania organizmów do życia VI.7) rozpoznaje i nazywa pospolite organizmy występujące w najbliższej okolicy szkoły	– praca w parach: jakie organizmy możemy spotkać w pobliżu szkoły – omówienie przykładów roślin i zwierząt z otoczenia szkoły – omówienie warunków życia na lądzie – badacze przyrody – praca w grupach: przygotowanie pomysłów na zakątek dla dzikich zwierząt na szkolnym podwórku (inspiracją mogą być zdjęcia domków, poidełek itp.)	– podręcznik, multipodręcznik, s. 161–165 – zeszyt ćwiczeń, s. 64–65 – karty pracy – zdjęcia lub plansze z organizmami lądowymi – zdjęcia domków dla owadów czy poidełek
4. Czy potrafisz opisać budowę lasu?	46. Las i jego budowa	– rośliny tworzące las – piętra lasu – przykłady roślin leśnych	VI.8) podaje nazwy warstw lasu, porównuje warunki abiotyczne w nich panujące; rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt żyjących w lesie oraz przyporządkowuje je do odpowiednich warstw lasu;	– podział roślin na drzewiaste i zielne – prezentacja przykładów (zdjęcia) – ćwiczenia polegające na rozróżnianiu drzew iglastych i liściastych, krzewów od drzew, krzewinek czy pnączy	– podręcznik, multipodręcznik, s. 166–170 – zeszyt ćwiczeń, s. 66–67 – karty pracy – zdjęcia drzew liściastych i iglastych

			wymienia zasady właściwego zachowania się w lesie VI.10) rozpoznaje pospolite grzyby jadalne i trujące, opisuje znaczenie grzybów w przyrodzie i życiu człowieka	– omówienie piętrowej budowy lasu – praca w grupach: uczniowie otrzymują zdjęcie lasu i nazwy różnych roślin, które muszą umieścić w odpowiednim piętrze lasu	– zdjęcia krzewów – zdjęcia krzewinek i pnączy – rozsypanka ze zdjęciami różnych drzew i krzewów – plansza z piętrową budową lasu – zdjęcia lasu i nazwy roślin na karteczkach
5. Jakie organizmy żyją w lesie?	47. Organizmy leśne	– organizmy leśne – zwierzęta leśne i ich występowanie – znaczenie grzybów	VI.8) podaje nazwy warstw lasu, porównuje warunki abiotyczne w nich panujące; rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt żyjących w lesie oraz przyporządkowuje je do odpowiednich warstw lasu; wymienia zasady właściwego zachowania się w lesie; VI.10) rozpoznaje pospolite grzyby jadalne i trujące, opisuje znaczenie grzybów w przyrodzie i życiu człowieka	– burza mózgów: jakie zwierzęta żyją w lesie – przybliżenie gatunków zwierząt leśnych – omówienie zasad zachowania się w lesie – praca w grupach: uczniowie otrzymują zdjęcie lasu i nazwy różnych zwierząt, które muszą umieścić w odpowiednich piętrach lasu – omówienie, czym są grzyby – prezentacja zdjęć grzybów jadalnych i trujących – omówienie znaczenia grzybów w życiu człowieka	– podręcznik, multipodręcznik, s. 171–175 – zeszyt ćwiczeń, s. 68–69 – karty pracy – zdjęcia zwierząt leśnych – karty z lasem i zdjęcia/nazwy zwierząt leśnych – zdjęcia grzybów jadalnych i trujących
6. Czym się różni łąka od pola uprawnego?	48. Łąka i pole uprawne	– charakterystyka łąki i pola uprawnego – uprawa roślin na polu i łące – przykłady roślin i zwierząt łąk i pól	VI.11) obserwuje i podaje nazwy typowych organizmów łąki i pola uprawnego, podaje ich znaczenie dla człowieka	– omówienie różnic między polem uprawnym a łąką – omówienie cech charakterystycznych łąki i pola – prezentacja przykładowych organizmów żyjących na polach i łąkach	– podręcznik, multipodręcznik, s. 176–180 – zeszyt ćwiczeń, s. 70–71 – karty pracy – zdjęcia pól i łąk – zdjęcia zwierząt pól i łąk

				– prezentacja przykładowych roślin uprawianych na polach	– przykłady roślin uprawnych plansze lub zdjęcia
7. Co to są łańcuchy i sieci pokarmowe?	49. Łańcuchy i sieci pokarmowe	– zależności w przyrodzie – sposoby odżywiania organizmów – fotosynteza – przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu – łańcuchy i sieci pokarmowe	VI.9) odróżnia organizmy samożywne i cudzożywne, podaje podstawowe różnice w sposobie ich odżywiania się, wskazuje przystosowania w budowie organizmów do zdobywania pokarmu	– wyjaśnienie, czym są zależności pokarmowe – omówienie sposobów odżywiania się organizmów – omówienie przystosowań do zdobywania pokarmu przez rośliny i zwierzęta – omówienie, czym jest łańcuch pokarmowy i co go różni od sieci – ćwiczenia w tworzeniu łańcuchów i sieci pokarmowych	– podręcznik, multipodręcznik, s. 181–185 – zeszyt ćwiczeń, s. 72–73 – karty pracy – plansze ze sposobami odżywiania się organizmów – plansza z fotosyntezą – plansze z przystosowaniami do zdobywania pokarmu – karty z nazwami organizmów do tworzenia łańcuchów i sieci pokarmowych
Podsumowanie działu VII	50. Już znam moje otoczenie przyrodnicze – powtórzenie wiadomości z działu VII	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: VI.5), VI.6), VI.7), VI.8), VI.9), VI.10), VI.11), VI.12), VI.13) oraz stopnia realizacji celów kształcenia – wymagań ogólnych: I.1), II.1), II.6), III.2), III.5)		– oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu – powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się”	– podręcznik, multipodręcznik, s. 186–188 – prezentacja podsumowująca – mapy myśli do uzupełnienia
	51. Sprawdzian z działu VII			– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach
Dział VIII. Krajobraz najbliższej okolicy					
1. Jakie są formy ukształtowania terenu?	52. Formy ukształtowania terenu	– formy ukształtowania terenu	VI.2) rozpoznaje główne formy ukształtowania powierzchni w najbliższej okolicy szkoły i miejsca zamieszkania	– omówienie form ukształtowania terenu	– podręcznik, multipodręcznik, s. 190–193 – zeszyt ćwiczeń, s. 74–75

		<ul style="list-style-type: none"> – elementy form wypukłych – elementy form wklęsłych 	VI.3) tworzy model pagórka i doliny rzecznej oraz wskazuje ich elementy	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie różnic w budowie góry, pagórka i wzgórza – omówienie budowy góry – omówienie różnic między kotliną a doliną rzeczna – omówienie budowy kotliny – badacze przyrody: tworzenie modelu pagórka i doliny rzecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – karty pracy – plansze lub zdjęcia: góry, wzgórza i pagórka, kotliny i doliny rzecznej, z budową góry, z budową kotliny – piasek zwykły lub kinetyczny, plastelina itp. – wykałaczkę i karteczkę opisujące budowę góry i doliny
2. Jak powstały skały?	53. Skały i ich rodzaje	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaj skał w Polsce – skały osadowe – skały przeobrażone – skały magmowe – wykorzystanie skał 	VI.4) rozpoznaje skały występujące w okolicy swojego miejsca zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie rodzajów skał występujących w Polsce – omówienie genezy skał – omówienie budowy wulkanu i jego udziału w powstaniu skał – omówienie wykorzystania skał przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 194–197 – zeszyt ćwiczeń, s. 76–77 – karty pracy – okazy skał Polski – zdjęcie lub plansza z budową wulkanu – zdjęcia z przykładami wykorzystania skał
3. Co to jest krajobraz?	54. Rodzaje krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie krajobrazu – rodzaje krajobrazów – krajobraz antropogeniczny – różnice w krajobrazach wiejskim i miejskim 	<p>VII.1) wskazuje w terenie składniki środowiska antropogenicznego w najbliższej okolicy</p> <p>VII.2) rozpoznaje w terenie i nazywa składniki środowiska antropogenicznego i określa ich funkcje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – burza mózgów: co to jest krajobraz? – omówienie rodzajów krajobrazów – podanie różnic między krajobrazem antropogenicznym a naturalno-kulturowym – omówienie różnic w krajobrazie miejskim i wiejskim 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 198–201 – zeszyt ćwiczeń, s. 78–79 – karty pracy – zdjęcia krajobrazów
4. Co sprawia, że krajobraz się zmienia?	55. Wpływ człowieka i przyrody na krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany w krajobrazie – działanie przyrody – działanie człowieka 	VII.3) określa zależności między składnikami środowiska przyrodniczego i antropogenicznego	<ul style="list-style-type: none"> – omówienie, jak przyroda wpływa na krajobraz 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 202–205 – zeszyt ćwiczeń, s. 80–81 – karty pracy

			<p>VII.5) opisuje dawny krajobraz dawnej okolicy, np. na podstawie opowiadań rodzinnych, starych fotografii</p> <p>VII.6) ocenia zmiany zagospodarowania terenu wpływające na wygląd krajobrazu najbliższej okolicy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – prezentacja zdjęć skutków działania natury i organizmów na przyrodę – omówienie, jak człowiek wpływa na przyrodę – prezentacja zdjęć skutków działalności człowieka na przyrodę 	<ul style="list-style-type: none"> – zdjęcia skutków oddziaływania natury i organizmów na przyrodę – zdjęcia skutków oddziaływania człowieka na przyrodę
5. Dlaczego chronimy elementy krajobrazu?	56. Ochrona elementów krajobrazu	<ul style="list-style-type: none"> – przyczyny ochrony krajobrazu – przykłady ochrony krajobrazu naturalnego – obszary chronione w Polsce 	<p>VII.3) określa zależności między składnikami środowiska przyrodniczego i antropogenicznego</p> <p>VII.8) wskazuje miejsca występowania obszarów chronionych, pomników przyrody, obiektów zabytkowych w najbliższej okolicy, uzasadnia potrzebę ich ochrony</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnienie, czym są zasoby przyrody – burza mózgów: po co chronimy krajobraz – omówienie przykładów ochrony krajobrazu naturalnego – prezentacja obszarów chronionych w Polsce – omówienie zasad ochrony krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 206–210 – zeszyt ćwiczeń, s. 82–83 – karty pracy – plansza z obszarami chronionymi w Polsce
6. Co wiesz o krajobrazie najbliższej okolicy?	57. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy.	<ul style="list-style-type: none"> – cechy krajobrazu najbliższej okolicy – opisywanie krajobrazu – charakterystyka regionu – pochodzenie nazw miejscowości 	<p>VII.4) charakteryzuje współczesny krajobraz najbliższej okolicy</p> <p>VII.5) opisuje dawny krajobraz najbliższej okolicy, np. na podstawie opowiadań rodzinnych, starych fotografii</p> <p>VII.7) wyjaśnia pochodzenie nazwy własnej miejscowości</p> <p>VII.9) ocenia krajobraz pod względem jego piękna oraz dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego „małej ojczyzny”</p>	<ul style="list-style-type: none"> – badacze przyrody: opisywanie krajobrazu najbliższej okolicy – omówienie, z czego znany jest region w którym mieszkasz – omówienie pochodzenia nazw miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 211–216 – zeszyt ćwiczeń, s. 84–85 – karty pracy – zdjęcia regionu, prezentacja o regionie
Podsumowanie działu VIII	58. Już znam krajobraz mojej okolicy – podsumowanie	Badanie stopnia opanowania treści kształcenia – wymagań szczegółowych: VI.2), VI.3), VI.4), VII.1), VII.2), VII.3), VII.4), VII.5), VII.6), VII.7), VII.8), VII.9) oraz stopnia realizacji celów		<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie prezentacji przedstawiającej najważniejsze informacje z całego działu 	<ul style="list-style-type: none"> – podręcznik, multipodręcznik, s. 217–219 – prezentacja podsumowująca

	wiadomości z działu VIII	kształcenia – wymagań ogólnych: I.1), I.5), I.6), II.3), II.6), II.7), III.1), III.2), III.4), III.7	– powtórzenie wiadomości poprzez pracę z mapą myśli (jej analiza, uzupełnianie wersji czarno-białej, z lukami, kolorowanie) – rozwiązywanie zadań przygotowawczych „Sprawdź się”	– mapy myśli do uzupełnienia	
	59. Sprawdzian z działu VIII		– sprawdzenie opanowania wymagań szczegółowych	– sprawdziany w kilku wersjach	
Lekcje terenowe do wykorzystania w całym cyklu kształcenia					
1. Czym jest widnokrąg i do czego służy kompas?	1. Wyznaczanie kierunków geograficznych w terenie	– widnokrąg – wyznaczanie kierunków świata – kompas	II.1) opisuje przebieg linii widnokregu, wymienia nazwy kierunków głównych II.2) wyznacza kierunki główne za pomocą kompasu oraz kierunek północny za pomocą gnomonu i wskazuje je w terenie	– wyznaczanie kierunków świata za pomocą cienia – wyznaczanie kierunków świata za pomocą patyka – gnomu – wyznaczanie kierunków świata przy pomocy kompasu – np. gra terenowa na boisku szkolnym z użyciem kompasu – umiejętność poruszania się według kierunków świata	– kompasy – gnomy lub patyki – karty z grą
2. Jak obserwować pogodę?	2. Pomiary składników pogody	– składniki pogody – zjawiska atmosferyczne – stacja meteorologiczna – zmiany pogody – obserwowanie pogody	III.2) odczytuje wartości pomiaru składników pogody, stosując właściwe jednostki III.3) prowadzi obserwacje składników pogody, zapisuje i analizuje ich wyniki oraz dostrzega zależności III.6) nazywa zjawiska pogodowe: burza, tęcza, deszcze nawalne, huragan, zawieja śnieżna i opisuje ich następstwa III.8) opisuje i porównuje cechy pogody w różnych porach roku.	– sprawdzenie ilości opadów w deszczomierzu – sprawdzenie temperatury powietrza – sprawdzenie kierunku i siły wiatru – zapoznanie się z budową i funkcjami klatki meteorologicznej (jeżeli taka jest w ogródku szkolnym)	– deszczomierze wykonane przez uczniów – wiatromierze wykonane przez uczniów – stacja meteorologiczna w ogródku szkolnym – termometry zewnętrzne – karta pracy z tabelą do notowania obserwacji pogodowych

3. Czym są plan i mapa?	3. Szkic terenu szkoły	<ul style="list-style-type: none"> – szkic terenu – plan i cechy planu – mapa i cechy mapy – skala i poziomice na mapie – legenda 	<p>II.3) podaje różnice między planem a mapą</p> <p>II.4) rysuje plan różnych przedmiotów</p> <p>II.5) wykonuje i opisuje szkic okolicy szkoły</p> <p>II.6) odczytuje informacje z planu i mapy, posługując się legendą</p> <p>II.7) wskazuje na planie i mapie miejsce obserwacji i obiekty w najbliższym otoczeniu szkoły</p>	<ul style="list-style-type: none"> – uczniowie mierzą boisko – rysują plan boiska – następnie wykonują szkic terenu szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> – taśmy miernicze – kartki A4 z bloku – linijki, ołówki
4. Twoje otoczenie przyrodnicze	4. Wycieczka do lasu, na łąkę, na pole (do wyboru)	<ul style="list-style-type: none"> – organizmy w otoczeniu szkoły – warunki życia na łądzie – przykłady organizmów lądowych – rośliny tworzące las – piętra lasu – przykłady roślin leśnych – organizmy leśne – zwierzęta leśne i ich występowanie – znaczenie grzybów – charakterystyka łąki i pola uprawnego – uprawa roślin na polu i łące – przykłady roślin i zwierząt łąk i pól – zależności w przyrodzie 	<p>VI.6) wymienia i opisuje czynniki warunkujące życie na łądzie oraz przystosowania organizmów do życia</p> <p>VI.7) rozpoznaje i nazywa pospolite organizmy występujące w najbliższej okolicy szkoły;</p> <p>VI.8) podaje nazwy warstw lasu, porównuje warunki abiotyczne w nich panujące; rozpoznaje podstawowe gatunki roślin i zwierząt żyjących w lesie oraz przyporządkowuje je do odpowiednich warstw lasu; wymienia zasady właściwego zachowania się w lesie;</p> <p>VI.9) odróżnia organizmy samożywne i cudzożywne, podaje podstawowe różnice w sposobie ich odżywiania się, wskazuje przystosowania w budowie organizmów do zdobywania pokarmu;</p>	w zależności od miejsca wyjścia	<ul style="list-style-type: none"> – karty pracy – klucze do rozpoznawania gatunków – lupy – siatki na motyle itp.

		<ul style="list-style-type: none"> – sposoby odżywiania organizmów – fotosynteza – przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu – łańcuchy i sieci pokarmowe 	<p>VI.10) rozpoznaje pospolite grzyby jadalne i trujące, opisuje znaczenie grzybów w przyrodzie i życiu człowieka;</p> <p>VI.11) obserwuje i podaje nazwy typowych organizmów łąki i pola uprawnego, podaje ich znaczenie dla człowieka;</p>		
5. Twoje otoczenie przyrodnicze	5. Zbiornik wodny w mojej okolicy – wycieczka	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaje wód w Polsce – wody stojące – wody płynące – warunki życia w wodzie – organizmy wodne – przystosowanie do warunków życia w wodzie – przykłady organizmów wodnych 	<p>VI.5) rozróżnia wody stojące i płynące, podaje ich nazwy oraz wskazuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne</p> <p>VI.12) określa warunki życia w wodzie (nasłonecznienie, zawartość tlenu, opór wody) i wskazuje przystosowania organizmów (np. ryby) do środowiska życia;</p> <p>VI.13) rozpoznaje i nazywa organizmy żyjące w wodzie</p>	scenariusz zajęć terenowych – jakie organizmy żyją w stawie	informacje w scenariuszu zajęć